

Bankpenge Big money (big surprise)

Endogene penge er forskrækkeligt virkelige

Mere end 90 % af de penge, som findes på markedet, er skabt af den finansielle sektor selv. Det drejer sig om endogene penge og den mest lukrative og uproduktive virksomhed af alle, den der går på at sætte fordringer på produktet i verden, penge, uden at bidrage til produktet.

Forklaringen, på hvordan så mange kan eje så meget uden nogen sinde at have skabt noget som helst, knytter sig til den måde, som bankerne laver sine egne penge på.

Bankvæsenet sætter penge i verden som tilgodehavender, fordringer på sig selv, der overført til sine kunders konti fungerer som disses betalingsmidler, kontoindestående, penge.

Det er den lille beskrivelse af, hvordan penge skabes som kredit, af det, at kreditgivningen er forudsætningen for opsparing, helt modsat hvad vi lærte som børn og af vor tidligere statsminister, Schlüter, da han bad os forstå nødvendigheden af sin kartoffelkur i begyndelsen af 1980'erne.

Det faktum, at "[penge er gæld](#)", har fået en del opmærksomhed på det sidste via [bogudgivelser](#), film, tekster og foredrag.

Budskabet er dog ikke nyt. Og den moralske fordømmelse af måden, som pengene skabes på, er lige så tvivlsomt begrundet, som det er sikkert, at den melder sig, hver gang vi konfronteres med beskrivelsen og forstår den.

Pengenes væsen består i at være et tilgodehavende, der fungerer som betalingsmiddel, og de virker som betalingsmiddel uden nødvendigvis selv at være noget værd.

Pengenes natur er økonomien med dens kriser iboende, og da de ikke kan skabes på anden vis, end gennem kreditstiftelse, så kan kritikken af at penge på den måde er lig med gæld ikke følges op uden en afskaffelse af pengeøkonomien.

Joseph A. Schumpeter forfattede "Das Wesen des Geldes" omkring 1933 (først udgivet 1970). Bogen beskriver videnskabeligt forpligtende, hvordan pengene skabes i det økonomiske system gennem nationalbanker og almindelige kommercielle bankers kreditstiftelse. Han sidestiller datidens guldmønter med kontohaverens fordring på sin bank, og pointen formuleres med det formål at illustrere bankpengenes væsensfunktion i forhold til guldmønternes, det som man dengang respekterede og forstod som virkelige penge.

"Pengenes væsen" er ikke varens, men deres funktion som betalingsmiddel. Det var som sådan, at kontohaverens fordringer på guldmønter hos banken dengang fungerede, lige så væsenskarakteristisk for betalingsmidlet, som guldmønterne i sig selv var.

Guldet med sin egenverdi forvirrede dengang forståelsen for pengenes karakter, lige som vi i dag stadig er tilbøjelige til at opfatte dem, som noget der har værdi i sig selv.

Dengang anså økonomer muligheden for at indløse prægede mønter til ædelmetal som forudsætning for pengenes funktion. Man var bange for, at forestillingen om, at pengene havde værdi i sig selv som andet end det værdiløse betalingsmiddel, var forudsætningen for deres funktion, og at funktionen ville gå i sig selv uden denne garanti. I 1972 forsvandt de sidste rester af garantien med USA's afskaffelse af det, der hed [Bretton Wood systemet](#).

Alle typer af goder, som der kan gøres krav på, tildeles bytteværdi, ejerskab til, kan principielt indgå i en handel. Fordringen på betaling kan cleares med en talmæssigt angivet fordring i fx kroner og ører på en bank. Regnskabet gøres op via bankvæsenet, udvekslingen finder sted, fordringen på banken overføres fra køber til sælger, uden at pengene i sig selv behøver at være noget værd som andet end netop betalingsmiddel. Det, at man er tilbøjelig til at tro på dem, som noget der "er" noget værd "i sig selv", er måske bare udtryk for en form for konstruktiv overtro.

Bekymringen for at pengenes funktion som betalingsmiddel skulle gå i sig selv uden troen på dem, som noget der har værdi i sig selv, har hidtil været ubegrundet.

Men det er provokerende let at lave penge, sammenlignet med hvor hårdt det kan være at tjene dem!

Bankerne har nok haft for let ved at berige sig selv og andre over de sidste 30 år med deres pengeskabelse.

Problemet er klart nok, at der er skabt for mange penge som lån i uproduktive aktiver.

Pengeskabelsen har forvredet markedets prisdannelse og fordeling af købekraft, fordi den langt fra er neutrale i forhold til realøkonomien.

De sidste 30 års økonomiske politik har bygget på påstanden om,
at penge tilføres markedet ude fra,
at de er neutrale i forhold til de relative priser,
at pengemængden kun har betydning for det generelle
prisniveau.

Således er pengepolitikken reduceret til inflationsbekæmpelse. Man har lukket øjnene for den gigantiske inflation i priserne på alt, hvad der kunne belånes.

Alt, hvad der kunne belånes, er blevet det, uden skelen til om det var produktive aktiver eller ej, der lå til grund for udstedelsen af kreditpenge.

Pengene er skudt op som lån i kapitalens inflationsværdier, i stedet for som lån i hænderne på de produktive aktiver.

Schumpeter så for længst, hvordan sådan en prisboble på uproduktive aktiver måtte bryde.

Post-keynesianerne, ikke at forveksle med Ny-keynesianerne, har også haft blik for det forhold, at pengene produceres på markedet af den finansielle sektor, noget underminerende for prisdannelsesmekanismerne og dermed markedsværdien som udtryk for realøkonomiens udvikling.

Løsningen på den finansielle sektors problemer er ikke et utal af bankpakker med krav om større afkastskrævende ansvarlig kapital, kombineret med nationalbankens erstatning af de dårlige lån med kongens mønt.

Man kan ikke lovgive sig ud af krisen. Loven afgør ikke om penge har værdi, om der er realøkonomi bag dem.

Kun de penge, der sættes i verden som lån til reelt produktive aktiver, bærer sit værd. De andre kreditpenge forvrider prisdannelsen og skaber ufortjente krav på socialproduktet.

De såkaldte økonomiske vismænd glemmer systematisk, at markedsværdien ikke kan tages som mål for virkelighedens værdier, så længe at pengene sættes i verden på den måde, som det sker nu.

Markedsværdien er ikke mål for andet end sig selv, så længe at pengene sættes arbitrært i verden som lån i markedsværdier, der kan gå opad i det uendelige, så længe de stiger med udstedelsen af penge.

Man må lære at skelne mellem markedets værdi og markedsværdierne. Det er en øvelse, som det moderne samfund må gøre sig, hvis den såkaldte økonomiske rationalitet skal sættes ind i en lidt mere forpligtende ramme.